Wstęp

Deficyty rozwojowe – to inaczej dysfunkcje, parcjalne lub fragmentaryczne zaburzenia rozwoju psychomotorycznego, opóźnienie rozwoju psychomotorycznego, wolniejsze tempo rozwoju określonych funkcji[1]. Deficyty mogą mieć różny zakres, dlatego wyróżnia się: parcjalne i fragmentaryczne. Często oba określenia uważa się za synonimy.

Parcjalne zaburzenia rozwoju psychomotorycznego obejmują większy obszar czynności[2]. Przykładem jest opóźnienie rozwoju motoryki małej i dużej lub zaburzenia rozwoju mowy czynnej i biernej. Natomiast fragmentaryczne zaburzenia rozwoju psychomotorycznego obejmują mniejszy obszar czynności. Przykładem jest opóźnienie rozwoju tylko motoryki rąk lub zaburzenia rozwoju mowy czynnej.

Fragmentaryczne lub parcjalne zaburzenia rozwojowe lub zwolnienie tempa rozwoju funkcji percepcyjno-motorycznych zaangażowanych w proces czytania i pisania wynikają z minimalnych strukturalnych zmian centralnego układu nerwowego i są ich konsekwencją[3]. Traktowane są jako dysfunkcje, które można w różnym stopniu eliminować za pomocą dobranych ćwiczeń korekcyjno-kompensacyjnych, terapii pedagogicznej.

2019UZ20

Przyczyny deficytów rozwojowych

W literaturze etiologia fragmentarycznych zaburzeń rozwoju psychoruchowego utrudniających dzieciom uczenie się najczęściej wskazuje przyczyny:
- genetyczne,
- organiczne,
- biologiczne,
- społeczne.

Czynników mogących mieć wpływ na występowanie dysfunkcji można doszukiwać się przede wszystkim w:
- systemie edukacyjnym,
- środowisku rodzinnym,
- środowisku rówieśniczym i kulturowym,
- samym dziecku.

Najczęstsze symptomy

U dziecka z deficytami rozwojowymi mogą wystąpić następujące objawy:
- zaburzenia neurologiczne określane często jako mikrouszkodzenia,
- nietypowy rozwój sfery ruchowej, poznawczej, emocjonalnej oraz mowy,

[1] M. Bogdanowicz, A. Adryjanek, *Uczeń z dysleksją w szkole. Poradnik nie tylko dla polonistów*, Operon, Gdynia 2004, s. 124.
[2] Tamże.
[3] Tamże.

Copyright by Forum Media Polska Sp. z o.o.

- trudności edukacyjne (nieharmonijny rozwój oraz występująca nadpobudliwość psychoruchowa, zaburzenie funkcji percepcyjno-motorycznych a także myślenia i komunikacji),
- rozbieżności między możliwościami a osiąganymi wynikami.

Reasumując, należy zauważyć, iż rzadko zdarza się, aby u jednego dziecka występowały wszystkie powyższe symptomy. Przeważnie problemy dzieci powiązane są z ich środowiskiem rodzinnym. Brak jak najwcześniejszej a zarazem właściwej pomocy może prowadzić do poważnych trudności szkolnych. Uczniom z deficytami rozwojowymi potrzebna jest więc specjalistyczna pomoc.

Wybrane zasady pracy z dzieckiem

Udzielanie pomocy dzieciom z trudnościami w uczeniu się jest konieczne, ponieważ późniejsze trudności w nauce mogą powodować: stopniowe obniżenie motywacji do nauki, narastanie zaburzeń emocjonalnych (lęk, agresja, negatywistyczna postawa wobec szkoły), wtórne trudności w rozwoju poznawczym.

Zarówno problemy dziecka z deficytami rozwojowymi, jak i jego rodziców najczęściej zauważa się, kiedy dziecko zaczyna uczęszczać do szkoły. Wtedy zazwyczaj zastanawiamy się, co zrobić, aby dziecko mimo swoich trudności mogło się prawidłowo rozwijać i jak postępować, skoro każde dziecko jest inne.

2019UZ20

Najważniejsze jest jednak, żeby pomagać dzieciom jak najwcześniej, czyli od momentu pojawienia się pierwszych symptomów. Jak to robić skutecznie? Najlepiej kierować się ogólnymi zasadami, które pragnę przedstawić poniżej.

Wskazówki do pracy z dziećmi z wcześnie występującymi trudnościami w uczeniu się[4]

1. Nie należy tracić nadziei. Odpowiednie wymagania stawiane dzieciom z trudnościami w uczeniu się sprawiają, że lepiej radzą sobie one ze swoimi kłopotami, a ich umiejętności z dnia na dzień stają się coraz większe.
2. Nie należy robić sobie i dziecku żadnych wyrzutów. Wcześnie występujące trudności w uczeniu się nie są wynikiem „złego wychowania".
3. Dziecko należy akceptować takim, jakie jest. Rodzice nie powinni porównywać swojego dziecka z innymi dziećmi, gdyż może to wpłynąć negatywnie na jego stan.
4. Dziecku (i jego rodzeństwu) należy wyjaśnić, dlaczego różni się od innych. Dobre wyjaśnienie pomaga zrozumieć dziecku, skąd się biorą jego trudności i umożliwia samoakceptację. Dziecko musi wiedzieć, że nie jest gorsze od innych.
5. Należy jak najszybciej podjąć działania. Im wcześniej rodzice uzmysłowią sobie, skąd biorą się problemy ich dziecka, tym szybciej mogą podjąć kroki, zwiększając jego szanse na przyszły sukces.

[4] G. Binder, R. Michaelis, *Trudności w nauce. Skuteczne sposoby pracy z dzieckiem*, Wydawnictwo Lekarskie PZWL, Warszawa 2003, s. 98–111.

Copyright by Forum Media Polska Sp. z o.o.

6. Dziecko należy uczyć samodzielności. Pomocna może być reguła „uczyć się przez wykonywanie czynności". Udzielenie drobnej pomocy – w myśl zasady „pomagać w taki sposób, aby ktoś mógł sam sobie pomóc" – sprawia, że dziecko przy podjęciu kolejnej próby ma już mniejsze kłopoty z wykonywaniem określonej czynności.
7. Należy wymagać, ale bez przesady. Dziecko powinno być zaangażowane w wykonywanie określonych prac domowych. Przydzielenie odpowiednich do wieku obowiązków jest dobre, choć ich wykonanie trwa co najmniej dwa razy dłużej niż normalnie.
8. Czas, cierpliwość, konsekwencja. Rodzice powinni określać granice dozwolonych zachowań dziecka i nie tolerować odstępstw w tym zakresie: dziecko z wcześnie występującymi trudnościami w uczeniu się musi nauczyć się przestrzegania pewnych reguł, nawet jeśli przychodzi mu to trudniej niż innym dzieciom.
9. Należy poznawać zalety swojego dziecka i pozwolić, aby rozwijało ono swoje zdolności. Ciągłe frustracje prowokują agresywne zachowania. Dzieci, które wciąż przeżywają niepowodzenia, mają trudności z samooceną. Rodzice powinni kształtować u dziecka wiarę we własne siły, a także odkryć zdolności dziecka i wspierać ich rozwój.
10. Należy mobilizować i motywować dziecko. Zawsze trzeba pamiętać o tym, iż bierność nie jest wskazana. Aktywność fizyczna powinna być przyjemnością, a precyzję ruchów można ćwiczyć na wiele sposobów. Rodzice nie mogą być nadopiekuńczy.

Reasumując, należy stwierdzić, że stosowanie powyższych zasad postępowania z dziećmi z deficytami rozwojowymi jest pomocne w codziennej pracy i może wpłynąć na powodzenie szkolne dzieci.

2019UZ20

Ponadto dokładna znajomość zakresu zakłóceń pozwoli na zaplanowanie efektywniejszej pomocy dzieciom. Za wcześnie występujące trudności w uczeniu się i niepowodzenia szkolne odpowiedzialne są przede wszystkim następujące zakłócenia analizy informacji w mózgu:

- zakłócenia analizy wrażeń słuchowych,
- zakłócenia analizy wrażeń wzrokowych,
- zakłócenia analizy wrażeń przestrzennych,
- zakłócenia analizy wrażeń dotykowych i ruchowych[5].

Jak wspierać rozwój dziecka?

Wspierając rozwój dziecka z deficytami rozwojowymi, należy szukać specjalistycznej pomocy. Może ona przyjmować postać terapii dziecka w placówkach terapeutycznych. Natomiast na terenie szkoły dzieci mogą uczestniczyć w zajęciach specjalistycznych korekcyjno-kompensacyjnych.

Biorąc pod uwagę fakt, iż dysfunkcje można w różnym stopniu eliminować za pomocą odpowiednio dobranych ćwiczeń korekcyjno-kompensacyjnych, przygotowałam przykłady takich ćwiczeń. Opracowanie zawiera zestaw kart pracy o zróżnicowanym stopniu trudności.

[5] Tamże, s. 92.

Copyright by Forum Media Polska Sp. z o.o.

Poniżej przedstawiam ćwiczenia dla dzieci z deficytami rozwojowymi, które stanowią jednocześnie propozycję różnorodnych zadań doskonalących:

- pamięć i koncentrację uwagi,
- gramatykę (części mowy),
- wyszukiwanie informacji w tekście,
- czytanie ze zrozumieniem,
- logiczne myślenie,
- rozwiązywanie działań matematycznych,
- orientację w czasie,
- obliczenia zegarowe,
- zamianę jednostek długości,
- grafomotorykę,
- wyobraźnię i spostrzegawczość,
- znajomość twórczości Juliana Tuwima,
- pisanie w liniaturze.

Ćwiczenia przedstawione poniżej mogą być stosowane zarówno w pracy indywidualnej, jak i grupowej, podczas zajęć wyrównawczych, korekcyjno-kompensacyjnych, świetlicowych, w szkole oraz w domu.

Mam nadzieję, że przedstawione ćwiczenia staną się inspiracją i pomocą zarówno dla nauczycieli, jak i rodziców dzieci z deficytami rozwojowymi. Natomiast uczniowie będą mieli dodatkową sposobność utrwalenia wiadomości o twórczości Juliana Tuwima oraz doskonalenia percepcji wzrokowej, słuchowej, ruchowej, a także umiejętności matematycznych i czytania ze zrozumieniem.

Karty pracy adresowane są do uczniów klas I–III szkoły podstawowej. Do każdego zestawu ćwiczeń należy przygotować wcześniej: przybory do pisania, kredki oraz skopiowane karty pracy dla każdego dziecka. Karty pracy podzielone są tematycznie. Ćwiczenia zostały ułożone w takiej kolejności, aby zadania łatwiejsze i trudniejsze przeplatały się ze sobą.

Rozwiązania

Lokomotywa (patrz s. 7)
Czasowniki: stoi, spływa, sapie, dyszy, dmucha, zipie, sypie, siedzą, jedzą, wytężał, nie wiem, udźwigną.
Idzie Grześ (patrz s. 12)
Rzeczowniki: Grześ, wieś, worek, dziurka, piasek, ziarnka.
Okulary (patrz s. 17)
Przyimki: do, na, pod, w.
Skakanka (patrz s. 22)
Przysłówki: miło, nudno, potem, trudno.
Słoń Trąbalski (patrz s. 27)
Przymiotniki: wielki, słoniową, słoniowe, słoniowej, miłego, śliczną, wspaniałą.
Julian Tuwim (patrz s. 35)
Rozwiązania krzyżówki: Słoń Trąbalski, Okulary, Lokomotywa, Ptasie radio, Bambo.

2019UZ20

Copyright by Forum Media Polska Sp. z o.o.

Lokomotywa (patrz s. 6)

1. Przeczytaj uważnie fragment wiersza Juliana Tuwima. Zastanów się nad tym, co pomieściło się w wagonach doczepionych do lokomotywy. Następnie napisz, co w nich przewożono?

Lokomotywa[6]

Stoi na stacji lokomotywa,
Ciężka, ogromna i pot z niej spływa:
Tłusta oliwa.
Stoi i sapie, dyszy i dmucha,
Żar z rozgrzanego jej brzucha bucha:
Uch – jak gorąco!
Puff – jak gorąco!
Uff – jak gorąco!

Już ledwo sapie, już ledwo zipie,
A jeszcze palacz węgiel w nią sypie.
Wagony do niej podoczepiali
Wielkie i ciężkie, z żelaza, stali,
I pełno ludzi w każdym wagonie,

A w jednym krowy, a w drugim konie,
A w trzecim siedzą same grubasy,
Siedzą i jedzą tłuste kiełbasy,
A czwarty wagon pełen bananów,

1

2

3

4

[6] *Tuwim dzieciom*, Wydawnictwo Ibis, Poznań 2016, s. 4–5.

2019UZ20

Copyright by Forum Media Polska Sp. z o.o.

A w piątym stoi sześć fortepianów,
W szóstym armata – o! jaka wielka!

Pod każdym kołem żelazna belka!
W siódmym dębowe stoły i szafy,
W ósmym słoń, niedźwiedź i dwie żyrafy,
W dziewiątym – same tuczone świnie,
W dziesiątym – kufry, paki i skrzynie,

A tych wagonów jest ze czterdzieści,
Sam nie wiem, co się w nich jeszcze mieści.
Lecz choćby przyszło tysiąc atletów
I każdy zjadłby tysiąc kotletów,
I każdy nie wiem jak się wytężał,
To nie udźwigną, taki to ciężar. (…)

Spróbuj z pamięci wymienić zapamiętane wagony i to, co w nich przewożono.

5

6

7

8

9

10

Karta pracy

2019UZ20

Copyright by Forum Media Polska Sp. z o.o.

2. Wybierz jeden z wagonów i narysuj, co w nim przewożono. Jeśli żaden z dziesięciu nie przypadł ci do gustu, wyobraź sobie i narysuj to, co mogło jeszcze znajdować się w nieopisanych wagonach lokomotywy.

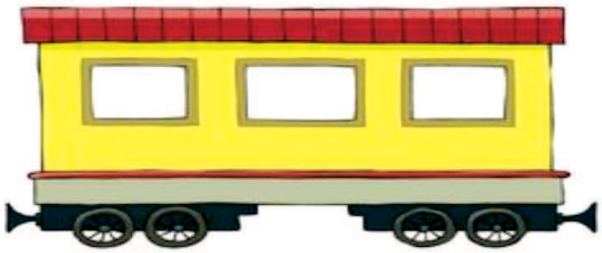

3. Przyjrzyj się rozkładowi jazdy pociągów i uzupełnij brakujące dane w tabeli i tekście.

Radom (odjazd)	**Warszawa** (przyjazd)	**Czas** (przejazdu)
3:10	5:30	:
6:18	8:53	02:35
9:41	12:05	02:24
16:41	:	02:19

Pociąg z _____ do _____ odjeżdża o godzinie 6:18. Jeśli czas przejazdu trwa 2 godziny i 35 minuty, to pociąg przyjeżdża do Warszawy o godzinie _____.

2019UZ20

Copyright by Forum Media Polska Sp. z o.o.

4. Przeczytaj, wybierz z tekstu i zapisz w liniaturze tylko czasowniki.

Czasownik – to część mowy, która **odpowiada na pytania:**

Co robi? Co się z nim dzieje?

Czasownik **nazywa czynności lub stany,** np.:
- **czynności** – tańczyć, jechać...,
- **stany** – spać, wiedzieć...

Stoi na stacji lokomotywa.
Ciężka, ogromna i pot z niej spływa.
Stoi i sapie, dyszy i dmucha.
Już ledwo sapie, już ledwo zipie.
A jeszcze palacz węgiel w nią sypie.
Siedzą i jedzą tłuste kiełbasy.
I każdy nie wiem jak się wytężał.
To nie udźwigną, taki to ciężar.

Karta pracy

2019UZ20

Copyright by Forum Media Polska Sp. z o.o.

2019UZ20

5. Znajdź i wstaw znak „·” i „=”.

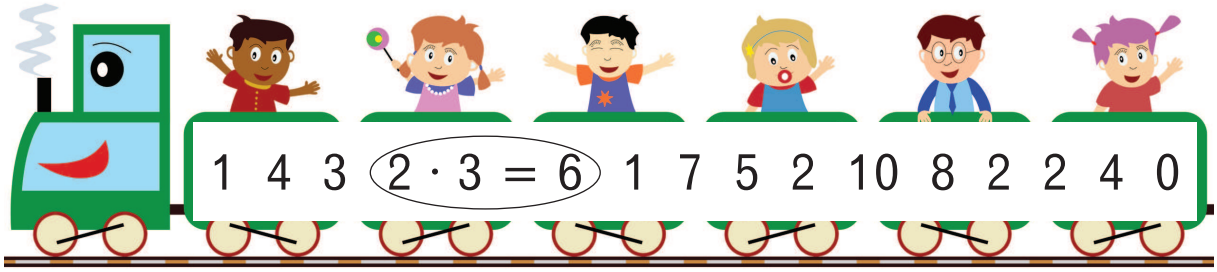

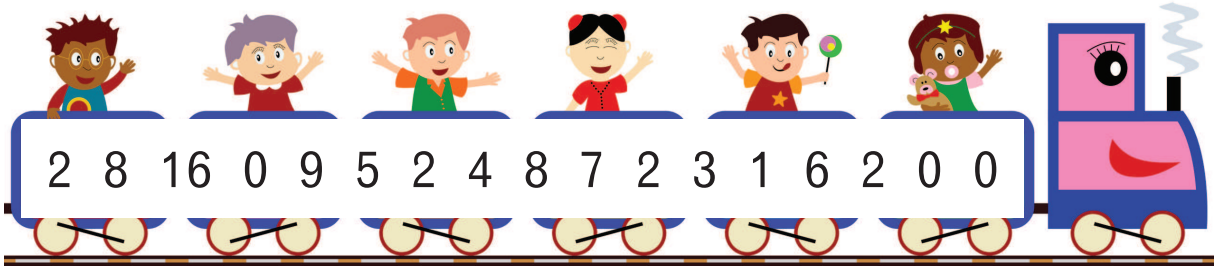

6. Ponumeruj wagoniki.

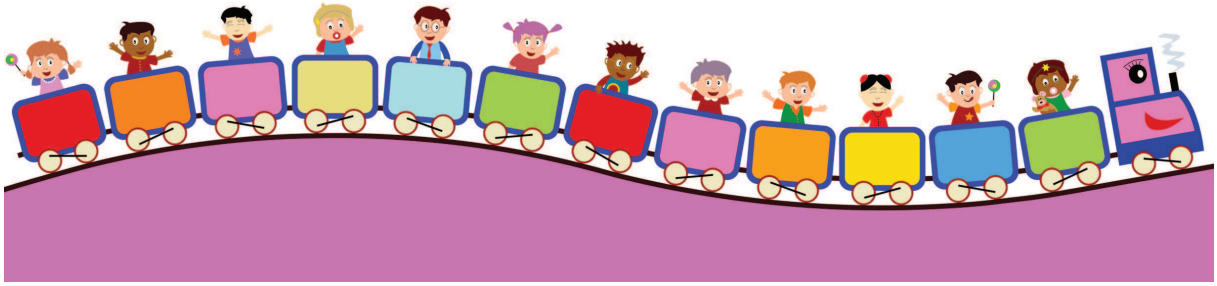

Copyright by Forum Media Polska Sp. z o.o.

Idzie Grześ (patrz s. 6)

1. Przeczytaj uważnie fragment wiersza Juliana Tuwima. Zastanów się, dlaczego Grzesiowi sypał się piasek z worka.

Idzie Grześ[7]

Idzie Grześ
Przez wieś,
Worek piasku niesie,
A przez dziurkę
Piasek ciurkiem
Sypie się za Grzesiem.

„Piasku mniej –
Nosić lżej!"
Cieszy się głuptasek.
Do dom wrócił,
Worek zrzucił;
Ale gdzie ten piasek?

Wraca Grześ
Przez wieś,
Zbiera piasku ziarnka.
Pomalušku
Zebrała się miarka.

Idzie Grześ
Przez wieś,
Worek piasku niesie,
A przez dziurkę
Piasek ciurkiem
Sypie się za Grzesiem...
I tak dalej... i tak dalej...

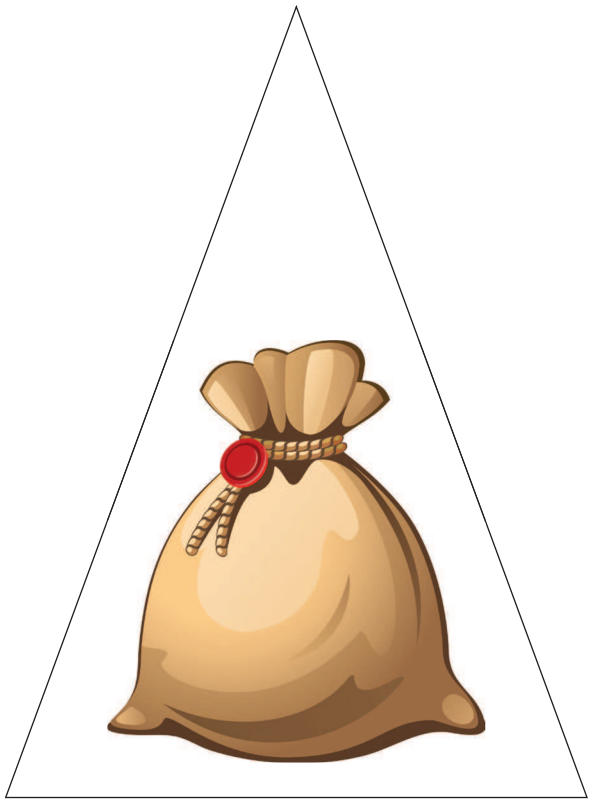

Spróbuj z pamięci powiedzieć wybrany fragment wiersza.

[7] https://www.twojecentrum.pl/poezja_dzieci.php?id=8116

2019UZ20

Copyright by Forum Media Polska Sp. z o.o.

2. Czy poniższe ilustracje pasują do wiersza „Idzie Grześ”? Jeśli nie, przekreśl na rysunkach niepasujące elementy.

2019UZ20

Copyright by Forum Media Polska Sp. z o.o.

3. Narysuj własną ilustrację do wiersza „Idzie Grześ".

4. Grześ szedł przez wieś od godziny 8:50. Do domu wrócił o godzinie 12:00. Ile czasu wędrował? Określ pory dnia.

Wyjście – 8:50

_____

Powrót do domu – 12:00

_____

Obliczenia:

Odpowiedź: _____

_____

_____

_____

Karta pracy

2019UZ20

Copyright by Forum Media Polska Sp. z o.o.